

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Västerbottens län

Datum: 2023-11-30

Områdesnummer: NRO 24 026

Områdesnamn: Giertsbäcken

Kommun: Sorsele kommun

Karta: 24 H, 25 H

Areal: 2 556 ha

Naturgeografisk region: Förfjällsregion (33 h)

Kust/havsregion: Ej aktuellt

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Bottenviken

Agrara kulturlandskapsregioner: Fjällbygden

Landskapsform: 7) Förfjällsområde

Riksvärde: Geovetenskap (rogenmorän, moränbacklandskap, isälvsdal, isälvsdelta, recenta deltan, dräneringsformer), vattendrag, naturskog, fauna (endemisk underart av sik), myrkomplex.

Värdeomdöme: Giertsbäcken är ett stort, relativt opåverkat biflöde till Vindelälven med en geomorfologi som bidrar till en hög biodiversitet i naturmiljöerna i och runt vattendraget. Naturskog med inslag av grova tallar finns längs flera sträckor kring vattendraget. Längs bäckens nedre del finns örtrik strandvegetation och nedströms Giertsjaure, bland annat vid Brunrenmyran, finns ett rikt och särpräglat fågelliv.

I Giertsjaure lever den så kallade Giertsbäckslöjan som är en mycket intressant sikform vars systematiska ställning är oklar.

Giertsbäcken har höga geovetenskapliga värden, som knyts till välutvecklade isälvsdeltan, isälvsrännor, transversalmoräner och småbruten moränterräng av dödskarakter. Moränformerna och sedimenten har på flera platser gett upphov till såväl parallellfåriga svämmiljöer som en mycket skyddsvärd skogs-myrmosaik av naturskogs-karakter med kontrasterande mikroklimat.

Huvudkriterier:

A Mycket framstående exempel på en dalgång med välutbildade isälvsavlagringar och olika moränformer. Stor betydelse för deglaciationens tolkning.

B Naturligt, relativt opåverkat biflöde till Vindelälven med tillhörande terrestra naturmiljöer.

C Vattendrag med hotade och sårbara biotyper och arter (Giertsbäckslöjan)

Förutsättningar för bevarande: Grundförutsättningen för att bevara Giertsbäckens naturvärden är att den naturliga vattenregimen bevaras och att karaktären av väsentligen opåverkad skogsälv bibehålls.

De höga naturvärdena kopplade till vatten- och våtmarksmiljöer kan skadas av bland annat vattenreglering, bortledning av vatten, utsläpp, industrianläggningar, täkter, dikning, kalavverkning och markberedning i älvens närområde.

Giertsbäckens höga geovetenskapliga värden kan påverkas negativt av täktverksamhet, vägdragning och mer storskaliga schakt- och anläggningsarbeten. Fikspopulationerna inklusive den skyddsvärda Giertsbäckslöjan kan skadas av överfiske samt införande av främmande fiskstammar. Ytterligare åtgärder för att underlätta fiskvandring förbi dammen nedan Månkeselet kan behövas.

Säkerställande: Giertsbäcken är skyddad mot vattenkraftutbyggnad enligt 4 kap 6 § miljöbalken. Giertsbäcken är även som biflöde till Vindelälven Natura 2000-område utifrån habitatdirektivet, samt skyddad som ett Ramsarområde inom ramarna för våtmarkskonventionen.

Områdets huvuddrag: Riksintresset Giertsbäcken (NRO24026) omfattar sjön Giertsjaure samt nedre Giertsbäcken (även kallad Gertsbäcken), med en total sträcka av ca 30 km. (För övre Giertsbäcken, se *Anmärkingar* nedan.).

Geologi och geomorfologi

I övre delen av riksintresset övertväras dalgångens nordsida vid Sundraningen av ett smalt stråk av alunskiffer i klinten samt sandsten med inslag av konglomerat, siltsten och lerskiffer närmare Klippen. Dalgångens sydsida upp mot Tjålmliden har istället ett stråk som består av mafiska lagrade intrusioner. I övrigt utgörs berggrunden längs nedre Giertsbäcken huvudsakligen av Sorselegraniter, men bäcken påverkas även kemiskt av glimmerskifferar och sandsten i områdena uppströms.

Giertsbäcken har höga geovetenskapliga värden, som knyts till välutvecklade isälvsdeltan, isälvsrännor, transversalmoräner och småbruten moränterräng av dödiskaraktär. Giertsjaure-sjöarna omges av en småbruten moränterräng av dödiskaraktär.

Växt- och djurliv

Kring vattendraget finns grandominerade naturskogsmiljöer av fjällskogstyp med inslag av grova tallar. Moränformer och sediment har på flera platser gett upphov till såväl en mycket skyddsvärd skogs-myrmosaik av naturskogskaraktär med kontrasterande mikroklimat som värdefulla sväm- och deltamiljöer.

Längs stora delar av bäcken finns örtrik svämppräglad strandvegetation och nedströms Giertsjaure, på till exempel Brunrenmyran, finns ett rikt fågelliv. Nedanför Giertsjaure finns en lång sträcka såväl uppströms som nedströms Forsbacka, där ett

flertal forssträckor samt parallellfåror med svämdynamik utgör viktiga livsmiljöer för mossor, lavar och kärlväxter som kräver hög luftfuktighet.

Giertsjaure har en hög produktion av sik, den s k Giertsbäckslöjan är en intressant sikform vars systematiska ställning är oklar. Öring, röding, abborre och lake finns också i sjön. Restaurering av lekbottnar har utförts i riksintressets nedersta del, där lax har vandrat upp efter åtgärderna. Friläggande av vandringsvägar för fisk har även utförts förbi dammen nedan Månkeselet.

Anmärkningar: Den översta delen av Giertsbäcken, dvs området uppströms Giertsjaure, ligger inom riksintresset Vindelfjällen (NRO24001). Längs Övre Giertsbäcken finns en kanjonartad dalgång med ett flertal forssträckor och vattenfall, och en lång sträcka med s.k. omvänd trädslagszonering, där dalsidorna är täckta av granskog medan moränbacklandskap närmast bäcken är bevuxet med fjällbjörkskog. Ur bevarandesynpunkt bör hela vattendraget med omgivningar betraktas som en helhet.

Referenser:

Forslund, M, Löfroth, M & Rundlöf S, 1991: Våtmarker i Västerbottens län.

Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Jansson, E, 1985: Mindre vattendrag i Västerbottens län – en sammanställning av naturvärden.

Naturvårdsverket, 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Solna 1994.

Länsstyrelsen i Västerbottens län 1993, Våtmarker i Västerbottens län, Umeå 1993.